

16. Video art (z knihy Umění bez revolucí?)

Umění video artu je spjato s rozšířením možností tvorby pohyblivého obrazu, tedy s počátkem výroby přenosných videokamer. Obvykle se uvádí, že počátkem je první videonahrávka, kterou pořídil slavný příslušník hnutí Fluxus Nam Jun Paik v roce 1965, hned v ten den, kdy si koupil vůbec první existující přenosnou videokameru Portapak, kterou vyvinula firma Sony. Tento autor je však průkopníkem i proto, že již v roce 1963 uskutečnil první výstavu s videoinstalacemi v Galerii Parnass v německém Wuppertalu a v r. 1966 byl prvním tvůrcem výstavy s videoprojekcí na multimonitorové sestavě s názvem TV-Cross.

Pohyblivý barevný obraz má ale své kořeny v dávné minulosti, neboť pokusy vytvořit pomocí světel či hořících svící světelný obraz se objevily v dějinách umění mnohokrát, což můžeme považovat za důkaz skryté tendence k multimedialnímu vyjádření a k touze překonat statický obraz. Nástup video artu v šedesátých letech však není umožněn jenom díky vzniku elektronických technologií, ale souvisí také s dobovou snahou najít nové vyjadřovací prostředky (když abstrakce dovedla malbu na samou hranici vývoje). Od prvních videozáznamů se umělci pokoušejí obraz různě dotvářet, takže dnes běžně užívaný filmařský pojem postprodukce má své kořeny již na počátku práce s videokamerou. Rovněž hned v šedesátých letech vznikají videoinstalace, tedy sestavy více obrazovek, často kombinované s dalšími objekty. Ostatně byl to právě Nam Jun Paik ještě před vznikem videokamer, kdo v roce 1963 v Galerii Parnass v německém Wuppertalu představil Výstavu hudebně elektronické televize. U nás za pomoci televizní techniky zkoušel své první experimenty s proměnami barvy či struktury a rastrování televizního záběru na počátku sedmdesátých let dvacátého století Radek Pilař.

Pozoruhodnými osobnostmi video artu jsou manželé Woody a Steina Vasulkovi, kteří s videem pracují od konce šedesátých let. Tato česko-americká dvojice založila v roce 1971 pod názvem The Kitchen studio zaměřené na divadlo a elektronické umění. Dnes mají Vasulkovi mezinárodní uznání a jsou považováni za zakladatelské osobnosti videa. Ostatně v hlavním evropském muzeu elektronických médií ZKM (Zentrum Kunst und Medien) v německém Karlsruhe je jejich tvorba součástí stále expozice.

V posledních dvou desetiletích okouzluje tvorbou videa v podobě komplexní prostorové projekce Švýcarka Pipilotti Rist, která se jako jedna z prvních pokoušela uplatnit možnosti dataprojektorů například pouštěním projekce na podlahu mezi chodící diváky. Tony Ousler již v letech osmdesátých zaměřuje projekci z malých promítacích přístrojů na oblé předměty, takže nasnímaná pohyblivá nebo mluvící tvář na oválném objektu připomínajícím tvar hlavy se odpoutala od klasické dvojrozměrné „televizní“ projekce a jevila se prostorově. Od devadesátých let s objevem dataprojektorů začínají první experimenty s projekcí na celou plochu galerijních stěn – dnes je video neustále proměnlivým oborem.

Hlavní osobnosti ve světě:

Nam Jun Paik, Bill Viola, Peter Weibel, Pipilotti Rist, Woody a Steina Vasulkovi

Další světové osobnosti:

Bruce Nauman, Garry Hill, Douglas Gordon, Tony Oursler, Herbert Brandl

Hlavní osobnosti v českém a slovenském prostředí:

Radek Pilař, Michael Bielicki, Tomáš Ruller

Další české a slovenské osobnosti:

Peter Rónai, Michaela Pavlátová, Dorota Sadovská, Zbyněk Baladrán, Mark Ther, Federico Diaz